

19 Δεκεμβρίου 2017

Απόγνωση, αποθάρρυνση και θάρρος

/ Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

Στην πνευματική μας πορεία, υπάρχει κάτι που είναι ο μεγαλύτερος σκόπελος. Και είναι τόσο πολύ σημαντικό, γιατί αυτό, εάν το προσέξει ο άνθρωπος, πολλά κερδίζει. Εάν όμως δεν το προσέξει, πολύ ζημιώνεται. Ο σκόπελος αυτός λέγεται αποθάρρυνση, απογοήτευση και βρίσκεται μέσα στην πρακτική υφή της ζωής μας. Όπως και άλλες φορές είπαμε, οι αρχές και οι γραμμές βάσει των οποίων γίνεται το ξεκίνημά μας, είναι η ορθή πίστη και η αγαθή προαίρεση. Η πρακτική όμως, η κατ' ενέργειαν, η ενεργοποιός μερίδα του ανθρώπου, είναι εκείνη η οποία τον αποδεικνύει πιστό, δηλαδή επισφραγίζει την ομολογία του. Μέσα σε αυτή την πρακτική, ο άνθρωπος είτε προβιβάζεται και επιτυγχάνει, είτε υποβιβάζεται και χάνει. Το σημείο εκείνο το οποίο είναι τόσο επωφελές για μας, έγκειται σε τούτο, στο να μην χάνουμε το θάρρος μας, αλλά να συνεχίζουμε, παρ' όλες τις δυσχέρειες και τις επιπλοκές που υπάρχουν μέσα στην ενεργητικότητα της πρακτικής.

Η αμαρτία επιδιώκει να απατήσει τον άνθρωπο, διότι η φύση της, αν την

ερευνήσουμε, είναι απάτη. Στην ουσία δεν υπάρχει κακό, αλλά το νόημα είναι που το μεταβάλλει. Επειδή ακριβώς μεταβαλλόμενη διά του νοήματος μία πράξη γίνεται ένοχη, εάν δεν καλυφθεί από την πρόφαση της απάτης, δεν πλανάται ο νους του ανθρώπου. Όπως δεν είναι δυνατό να βαδίσει κανείς στην καταστροφή του και στην απώλειά του, βλέποντας τον προκείμενο κίνδυνο. Για να αψηφά τον κίνδυνο, πρέπει αυτός να συγκαλυφθεί με κάποιο τρόπο, ούτως ώστε να απατήσει τον άνθρωπο και να πέσει στην παγίδα. Αυτός είναι ο απατηλός τρόπος της προβολής της αμαρτίας, του κακού, και με αυτό τον τρόπο συλλαμβάνεται ο άνθρωπος, ελέγχεται ως άπιστος και ότι οι υποσχέσεις του προς τον Θεό, ότι θα τον αγαπά εξ όλης της ψυχής, είναι ψεύτικες.

Ένας μεγάλος ισχυρός παράγοντας, ο οποίος είναι ο συντελεστής της επιτυχίας μας, είναι ακριβώς το να κρατήσει ο άνθρωπος το θάρρος του. Μου δόθηκε αφορμή από τη βιογραφία του μεγάλου Πατέρα μας Νήφωνος, Επισκόπου Κωνσταντιανής, ο οποίος πολλά έχει να μας διδάξει στο θέμα του θάρρους. Σε αυτό έχει ιδιαίτερη επίδοση.

Καθένας από τους μεγάλους και κορυφαίους Πατέρες, έχει μία επίδοση ιδιαίτερη, παρ' όλο που όλοι έχουν φθάσει στο τέρμα της κατά άνθρωπον τελειότητας. Εν τούτοις κατά ένα ιδιαίτερο φυσικά τρόπο πέτυχαν περισσότερο σε ένα τομέα, τον οποίο και εκφράζουν. Ειδικά στο πρόσωπο αυτού του μεγάλου φωστήρα, βρίσκεται ακριβώς αυτός ο παράγοντας του θάρρους. Στην πραγματικότητα αποθάρρυνση δεν υπάρχει, για τον εξής λόγο. Το εάν είμεθα πιστοί, και ιδίως αν ακολουθούμε αυτό τον ιδιαίτερο δρόμο που οδηγεί -ανθρωπίνως - στην τελειότητα, δεν είναι αυτό τυχαίο, ούτε εξ ιδιαιτέρας μόνο προθέσεως. Οι περισσότεροι από εμάς βρεθήκαμε στη ζωή αυτή καθαρά από ένα θαυματουργικό τρόπο της επεμβάσεως της Χάριτος του Θεού. Αυτός μας οδήγησε, γιατί ακριβώς μας είχε προορίσει. Έχοντας επίγνωση ότι είμαστε προσκεκλημένοι, προορισμένοι και ήδη δικαιωμένοι, δεν τίθεται πλέον θέμα αποθαρρύνσεως, δεν τίθεται θέμα έρευνας και αμφιβολίας. Τώρα γεννιέται το δεύτερο θέμα, το πρακτικότατο. Στην ώρα που γίνεται η μάχη, ενδέχεται ο άνθρωπος να πέσει.

Αλάνθαστος άνθρωπος δεν υπάρχει, και ιδίως όταν είναι ακόμα ατελής και εμπαθής. Πολλά πράγματα δεν τα γνωρίζει, σε άλλα δε είναι αδύνατος. Αλλά και απειρία έχει και άνισο πόλεμο διεξάγει, διότι οι εχθροί μας είναι πνεύματα, δεν είναι όπως εμείς, σώματα, τα οποία υφίστανται, κατά κάποιο τρόπο, διάφορες τροπές και αλλοιώσεις. Όλα αυτά, και τα τόσα άλλα, τα οποία άλλες φορές ερμηνεύσαμε, είναι εκείνα που μας προκαλούν ολισθήματα, αποτυχίες και γενικά λάθη.

Ο διάβολος, ο οποίος είναι πονηρός και γνωρίζει τη σημασία της αποθαρρύνσεως

πόσο ισχυρή είναι, δίνει το μεγαλύτερο βάρος εδώ, κατά τη γνώμη των Πατέρων, στο να προκαλέσει αποθάρρυνση, μετά το λάθος του αγωνιστή. Να του κόψει το θάρρος, γιατί το θάρρος είναι όπως στο σώμα το κεφάλι, που είναι το κεντρικότερο μέρος από το οποίο και εξαρτάται ολόκληρο το σώμα. Έτσι και στην ενεργητικότητα του ανθρώπου, το μεγαλύτερο μέρος είναι ακριβώς το θάρρος, ο ζήλος, η ορμή, από όπου πηγάζει η ενέργεια.

Το θέμα της μετаноίας και της πρακτικής πίστewς δεν είναι αφηρημένο, είναι συγκεκριμένο. Πιστεύει κανείς και βαδίζει· και όχι μόνο βαδίζει, αλλά εντατικά αγωνίζεται, επιμένει και κτυπά, περιμένοντας ότι θα του ανοίξουν. Όταν όμως χάσει το θάρρος; Τότε σταματά, δεν βαδίζει πλέον, ούτε κτυπά, ούτε ζητά, ούτε παρακαλεί και, κατά κάποιο τρόπο, παραδίδεται άνευ όρων. Είναι πάρα πολύ μεγάλης σημασίας το θέμα του θάρρους, στο να το κρατά κανείς και να το ανακτά, όταν το βλέπει να κινδυνεύει και ποτέ να μην το προδίδει.

Η αμαρτία ποτέ δεν εμφανίζεται όπως είναι, γυμνή, αφηρημένη, γιατί εάν εμφανισθεί έτσι, δεν απατά εύκολα το νου του ανθρώπου, ώστε να αμαρτήσει. Έρχεται καλυμμένη από μία πρόφαση και με το δόλο αυτό απατά τον άνθρωπο.

Ξέροντάς το λοιπόν αυτό, ποτέ δεν προδίδουμε το θάρρος μας υπό οποιανδήποτε μορφή και αν γλιστρήσουμε. Ακόμη, να πει κανείς, και στην πιο φανερή αφορμή, που νομίζει ότι είναι απόλυτα υπαίτιος -αν ήθελα, δεν το πάθαινα-, και στην πιο προφανή ακόμα πρόφαση που εξ υπαιτιότητάς του ο άνθρωπος αμαρτάνει, δεν πρέπει να χάνει το θάρρος του, δηλαδή και εκεί που αμαρτάνει από δική του απροσεξία. Στη βιογραφία αυτού του μεγάλου φωστήρα, είναι τόσο καταφανές, ώστε πράγματι προκαλεί σε όλους κατάπληξη. Στο πώς, όχι απλώς σε παρεμπόπτουσες και λανθάνουσες καταστάσεις που του προκαλούσαν, με κάποιο τρόπο, ήττα, αλλά και στις προφανέστερες, να μην υποχωρεί και χάνει το θάρρος του. Βρίσκαμε αυτόν τον φωστήρα να μεγαλουργεί και βλέπουμε την ανταπόκριση της Χάριτος του Θεού, στο πόσο εναγκαλίζεται και θεωρεί αθλητή αυτόν, ο οποίος, αν και τραυματισμένος, δεν παραδίδεται.

Και έτσι πρέπει. Διότι στην πραγματικότητα το γεγονός είναι ένα. Κάνει κάποιος μια έρευνα στον εαυτό του την ώρα που γλίστρησε και έπεσε και συνετρίβη· σταματά μία στιγμή και λέει: - Καλά, τώρα εγώ αρνήθηκα τον Θεό; Μέσα μου αλλοιώθηκε κάτι και απεφάσισα ότι θα παύσω να είμαι χριστιανός; Τώρα μέσα μου γεννήθηκε κάτι, που με έπεισε ότι δεν πρέπει να πιστεύω στο Θεό, ούτε πρέπει να τον ακολουθώ; Μη γένοιτο κάτι τέτοιο. Ούτε ως σκέψη δεν είναι δυνατό να υπάρχει μέσα μου αυτό. Μάλλον караδοκώ και αναμένω να με αξιώσει η Χάρις Του, ακόμα και να πεθάνω. Όχι μόνο να αγωνίζομαι, αλλά, εάν δοθεί αφορμή, να πεθάνω μόνο για την δική Του ομολογία. Αυτό δεν αλλοιώθηκε μέσα μου ποτέ, δεν άλλαξε·

πώς λοιπόν τώρα, επειδή γλίστρησα, αποθαρρύνομαι και προδίδω την αγάπη του Θεού; Απάτη είναι. Ήταν μεγάλο το τραύμα, ήταν μεγάλο το γλίστρημα. Μέσα στα μυστήρια του τρόπου της ενεργείας της Χάριτος έγινε, κατά κάποιο τρόπο, αυτός ο πρακτικός τρόπος, που αυτή την ώρα δεν ερευνώ. Φυσικά λαμβάνοντας τη μομφή επάνω μου, και ξέροντας ότι εξ υπαιτιότητάς μου αποσύρθηκε η Χάρις, που με παιδαγωγεί στο να με κάνει συνετότερο, ευλαβέστερο, θερμότερο και προσεκτικότερο. Με παρέδωσε η Θεία Χάρις σε αυτή την πτώση - δεν αποθαρρύνομαι γι' αυτό το πράγμα - δεν τρομάζω, διότι αν και ξέρω την ευτέλειά μου και ελεεινολογώ τον εαυτό μου ότι δεν είμαι τίποτε, πιστεύω ότι εκείνο που με κρατεί είναι η Χάρις του Θεού. Έτσι δεν χάνω το θάρρος μου. Όχι ότι αισθάνομαι στον εαυτό μου καμιά ικανότητα - ποτέ αυτό δεν το σκέφθηκα ούτε και θα το σκεφθώ - αλλά έχοντας αποδείξεις της ελεημοσύνης του Θεού απέναντί μου μέχρι σήμερα, στέκομαι ακίνητος και λέω ότι ο χθές Θεός και σήμερα και αύριο είναι ο ίδιος. Δεν έκανε λάθος ο Θεός, όταν με κάλεσε όχι βέβαια για την ικανότητά μου, αλλά για την υπερβολή της αγάπης Του σ' εμένα τον αμαρτωλό και ορκίσθηκε στον εαυτό Του ότι «δεν θέλω τον θάνατο του αμαρτωλού μέχρι να επιστρέψει και να ζήσει»(Ιεζεκ. 18,23). Αυτός ο Πανάγαθος Θεός και Πατέρας, κάλεσε και μένα, τον ανύπαρκτο, το ασθενές, το μωρό, το εξουθενημένο και με βαστάζει από τότε που με κάλεσε μέχρι σήμερα, χωρίς να έχει βαρεθεί, και αύριο ο ίδιος είναι, και μεθαύριο ο ίδιος είναι, αφού μένω και εγώ ο ίδιος. Μένω πιστός στην ομολογία μου. Δεν πρόκειται να υποχωρήσω. Δεν με απασχολεί το πώς εγλίστρησα, άλλωστε έχω και πείρα της ευτέλειάς μου ποίος είμαι». Βλέπετε λογικά πώς τοποθετείται το πράγμα;

Άρα λοιπόν ο Άγιος αυτός, ο οποίος με αυτόν τον τρόπο αγωνίστηκε, δεν είναι γιατί ήταν εξαίρεση. Ακριβώς την θέση των πραγμάτων τόνισε. Ότι ποτέ κανείς δεν πρέπει να αποθαρρύνεται, γιατί η αποθάρρυνση, όπως είπα, είναι η μεγαλύτερη χαρά του σατανά, διότι βλέποντας αυτός την αποθάρρυνση αποκτά προσωπικότητα, ενώ δεν έχει ούτε θέση, ούτε τόπο, ούτε προσωπικότητα. Ως οντότητα υπάρχει, δεν εννοώ αυτή την προσωπικότητα. Προσωπικότητα εννοώ, ότι δεν έχει θέση, δεν έχει μέτρο να σταθεί απέναντί μας. Ναι, διότι «έρχεται ο κυρίαρχος αυτού του κόσμου, που δεν έχει πάνω μας καμιά εξουσία» (Ιωάν. 14,30) και «έφθασε η ώρα που ο άρχοντας αυτού του κόσμου θα διωχθεί έξω απ' αυτόν»(Ιωάν. 12,31). Όταν όμως βλέπει τον άνθρωπο ότι αποθαρρύνεται και υποχωρεί, τότε αυτός παίρνει θέση. Τότε αρχίζει να πιστεύει ότι όντως τον υπολόγισε ο άνθρωπος, τον φοβήθηκε και παρέδωσε τα όπλα του. Αυτό είναι ψέμμα. Βλέπετε πόση μεγάλη σημασία έχει;

Πάντως όμως το γεγονός είναι ένα. Ότι το θέμα της αποθαρρύνσεως έχει πάρα πολύ μεγάλη βαρύτητα, ιδιαίτερα για μάς τους μοναχούς. Επειδή εμείς έχοντας

περισσότερη ευχέρεια και πολεμώντας λεπτομερέστερα, ακριβώς βρισκόμαστε σε αυτά τα περιθώρια, στο να ελέγχουμε ακόμα και τις σκέψεις και τα νοήματα από τα οποία προέρχονται οι διάφορες ενέργειες· και επειδή βρισκόμαστε συνεχώς στη γραμμή του πυρός, είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε αυτές τις ανασκοπήσεις και έρευνες για να ξέρουμε από πού ερχόμαστε και που πηγαίνουμε. Επομένως χρειάζεται μεγάλη προσοχή, γιατί οι τρόποι της αποθαρρύνσεως είναι πάρα πολλοί και ο άνθρωπος χάνει το θάρρος του, χάνει το ζήλο του και μειώνει την μαχητικότητά του. Το ότι σκυθρωπάζει και αλλοιώνεται, όλα αυτά είναι είδος αποθαρρύνσεως, είναι είδος ηττοπάθειας. Όλα αυτά ο σατανάς τα εκμεταλλεύεται. Κανένα από όλα αυτά δεν πρέπει να έχει θέση. Δεν συμβαίνει απολύτως τίποτε. Στη γραμμή του πυρός, εκεί που υπάρχει συνεχής μάχη, δεν είναι παράδοξο να υπάρχουν πληγές.

Όπως μας παρέδωσαν οι Πατέρες, πολλές φορές και η ίδια ακόμη η Χάρης αφήνει τον άνθρωπο -θέλοντας να τον διδάξει και να τον ανεβάσει σε ψηλότερα επίπεδα πρακτικής εμπειρίας- τον αφήνει επίτηδες να κινδυνεύσει από την αμαρτία, για να ερεθίσει έτσι περισσότερο τον θυμό του εναντίον της. Και λαμβάνοντας πληγές ο άνθρωπος, μαθαίνει τους τρόπους από που συνέβησαν αυτά και τότε τον μεν Θεό αγαπά γνησίως, διότι βλέπει την στοργή Του, τον δε διάβολο βδελύσσεται αξίως, βλέποντας την κακότητά του και την πονηριά του και το αδίστακτό του στο να μας καταστρέψει.

Εκείνο το οποίο κατέχουμε και είναι για μας άγκυρα όλης της ελπίδας, αναμφισβήτητης και χειροπιαστής, είναι ότι παραμένει μαζί μας η Θεία Χάρης. Ο καθένας μας από την ημέρα της ευσέβειάς μας, από τότε δηλαδή που εισήλθαμε εκουσίως μέσα στους όρους της μετανοίας μέχρι σήμερα, ποτέ δεν μπορέσαμε, καμία ημέρα, να φυλάξουμε το θέλημα του Κυρίου. Και όμως δεν απομακρύνθηκε! Παραμένει μαζί μας, μάς δικαιώνει από την αγαθότητά Του και μόνο. Τα αμεταμέλητα χαρίσματα του Θεού σε μας είναι χειροπιαστά, δεν υπάρχει αμφιβολία. Δεν δικαιώνω την αμαρτωλότητα, ούτε συνιστώ τη ραθυμία. Αυτά είναι προδοσία. Τέτοιο πράγμα δεν υπάρχει μέσα στην προαίρεση των χριστιανών και ο,τιδήποτε και αν συμβαίνει είναι εξ αιτίας της ατέλειάς τους.

Ο άνθρωπος που βρίσκεται στο γίγνεσθαι, είναι ατελής. Βαδίζει προς την τελειότητα ζητώντας περισσότερη επίδραση της Χάριτος και μόνιμη ενοίκηση μέσα του. Την αποκτά σιγά-σιγά με την ελεημοσύνη του Θεού, αγωνιζόμενος κατά των παθών του, ούτως ώστε να τα αποβάλει, για να βρει περισσότερη θέση μέσα του η Θεία Χάρης. Μέχρι που να γίνει αυτό, υφίσταται όλες τις αλλοιώσεις και τις τροπές.

Επιμένω στο θέμα της αποθαρρύνσεως, για να προσεχθεί πάρα πολύ. Εκείνος ο

ο οποίος επεσήμανε αυτό τον τομέα και τον αξιολόγησε, επιτυγχάνει πάρα πολλά. Εκείνος ο οποίος δεν προσέχει και αφήνει ακάλυπτη την πλευρά αυτή και με το παραμικρό αποθαρρύνεται, οπισθοχωρεί και αφήνει το ζήλο του, αδικείται κατάφωρα, χάνει χωρίς να υπάρχει λόγος και μπορώ να πω φεύγει «χωρίς διώκοντος».

Γι' αυτό με παράδειγμα τη βιογραφία και την παιδεία του μεγάλου αυτού Πατέρα, όλοι μας να γίνουμε περισσότερο ζηλωτές, περισσότερο μαχητές. Δεν υπάρχει μέσα στην μερίδα μας απογοήτευση και αποθάρρυνση. Και δεν υπάρχει, γιατί απλούστατα εμείς οι ίδιοι και τον χαρακτήρα και την προσωπικότητά μας γνωρίζουμε. Γνωρίζουμε ότι ομολογούμε την πίστη και την αγάπη μας προς τον Θεό και ότι ουδέποτε την αρνούμαστε και ακόμα ξέρουμε την σύμπραξη και συμπαράσταση του Θεού σ' εμάς, η οποία είναι αμετάβλητη, αμεταμέλητη και αναλλοίωτη.

Δι' ευχών του Αγίου Πατρός ημών Νήφωνος και της Κυρίας μας Θεοτόκου είθε να επιτύχουμε αισίως το σκοπό της ζωής μας. Αμήν.

(Γέροντος Ιωσήφ, Διδαχές από τον Άθωνα, Ψυχωφελή Βατοπαιδινά, σ. 142-150)

<http://bit.ly/2AZ0KfX>